

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 331/2017-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 14. júna 2017 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], zastúpeného advokátom Mgr. Marekom Parom, Šancová 48, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva zaručeného čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv zaručených čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Ndt 3/2017 a jeho uznesením z 9. marca 2017 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. júna 2017 doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia jeho základného práva zaručeného čl. 48

ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv zaručených čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „protokol“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Ndt 3/2017 a jeho uznesením z 9. marca 2017 (ďalej aj „uznesenie najvyššieho súdu“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky podal na Špecializovanom trestnom súde, pracovisko Banská Bystrica (ďalej len „špecializovaný súd“), na sťažovateľa obžalobu pod č. k. VII/1 GV 164/12/1000-638 z 25. septembra 2014 pre podozrenie zo spáchania 9 skutkov právne kvalifikovaných ako zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) a iné. Písomným podaním z 29. decembra 2015 podal sťažovateľ proti senátu tohto súdu konajúceho v jeho trestnej veci vedenej pod sp. zn. BB-3T 32/2014 v zložení [REDAKOVANÉ] ako predseda senátu a [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] ako členovia senátu námietku zaujatosti podľa § 31 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Špecializovaný súd svojím uznesením sp. zn. BB-3T 32/2014 30. decembra 2015 rozhodol o námietke zaujatosti podanej sťažovateľom tak, že členovia senátu tohto súdu v zložení [REDAKOVANÉ] ako predseda senátu a [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] ako členovia senátu nie sú vylúčení z vykonávania úkonov v trestnej veci vedenej aj proti sťažovateľovi pod sp. zn. BB-3T 32/2014. Najvyšší súd svojím uznesením sp. zn. 2 Tost 2/2016 zamietol sťažovateľom podanú sťažnosť proti uzneseniu špecializovaného súdu sp. zn. BB-3T 32/2014 z 30. decembra 2015. Po následne vykonanom hlavnom pojednávaní špecializovaný súd rozsudkom sp. zn. BB-3T/32/2014 z 30. marca 2016 (ďalej len „rozsudok špecializovaného súdu“) vyslovil vinu sťažovateľa za skutky uvedené v obžalobe v bode 1 až 9, za čo sťažovateľovi uložil výnimočný úhrnný trest odňatia slobody na doživotie, trest prepadnutia majetku a povinnosť náhrady škody poškodeným. Na základe podaných odvolaní najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 To 6/2016 zo 6. februára 2017 podľa § 316 ods. 3 písm. a) a c) a § 324 Trestného poriadku zrušil rozsudok

špecializovaného súdu z 30. marca 2016, vrátil mu vec na nové prerokovanie a rozhodnutie a podľa § 325 Trestného poriadku nariadil, aby bola vec prerokovaná a rozhodnutá v inom zložení senátu. Nadväzne na uvedené podal 21. februára 2017 predseda špecializovaného súdu najvyššiemu súdu návrh na odňatie a prikázanie veci inému súdu, na podklade čoho vydal najvyšší súd 9. marca 2017 sťažnosťou napadnuté uznesenie, ktorým vyslovil, že sudcovia „[REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], členovia senátu 3T Špecializovaného trestného súdu v Pezinku, pracovisko Banská Bystrica, nie sú vylúčení z vykonávania úkonov trestného konania v trestnej veci proti [REDAKOVANÉ] a spol. vedenej pod sp. zn. BB-3T/32/2014“ a že danú trestnú vec špecializovanému súdu neodníma. V následnom konaní vydal špecializovaný súd 20. apríla 2017 v poradí druhý rozsudok, proti ktorému podal sťažovateľ priamo na hlavnom pojednávaní odvolanie.

3. V podanej sťažnosti sťažovateľ prezentuje názor, že najvyšší súd prekročil svoju právomoc a konal v rozpore s ustanoveniami Trestného poriadku. Poukazuje pritom na závery uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Ndt 18/2015 vydané v inej trestnej veci, podľa ktorého do kompetencie najvyššieho súdu nepatrí rozhodovať o vylúčení jednotlivých sudcov súdu nižšieho stupňa, okrem prípadu, ak rozhoduje o odňatí veci príslušnému súdu podľa § 23 Trestného poriadku a zistí, že všetci sudcovia súdu nižšieho stupňa sú v konkrétnej veci z vykonávania úkonov trestného konania vylúčení. Podľa sťažovateľom označeného rozhodnutia ide „o jediný prípad, kedy najvyšší súd rozhoduje o vylúčení sudcov súdu nižšieho stupňa z vykonávania úkonov trestného konania v konkrétnej veci“. Vzhľadom na to tvrdí, že pre nikoho nebolo predvídateľné, že by najvyšší súd vôbec „mohol vysloviť výrok č. I, že sudcovia senátu 3T prvostupňového súdu nie sú vylúčení z vykonávania úkonov trestného konania sp. zn. BB-3T/32/2014. Zároveň bol takýto postup Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v rozpore s Trestným poriadkom, i. c. s ustanoveniami §§ 23; 32 ods. 1, 3, 5 písm. c), d) Tr. por. a zároveň neexistovala pre obvinených žiadna možnosť obrany proti takémuto právomoc prekračujúcemu rozhodnutiu.“. Následne polemizuje o najvyšším súdom použitých výkladových metódach pri vydaní napadnutého uznesenia.

4. Sťažovateľ vo vzťahu k právnomu záveru najvyššieho súdu o viazanosti odvolacieho senátu 4 T najvyššieho súdu právnym názorom senátu 2 T najvyššieho súdu, ktorý už mal o danej námietke zaujatosti na tom istom stupni súdnictva právoplatne rozhodnúť, keďže podané odvolanie bolo založené na rovnakej právnej argumentácii ako skôr vznesená námietka zaujatosti, uvádza, že napadnuté uznesenie opomína obsah uznesenia ústavného súdu č. k. I. ÚS 381/2016-13 z 8. júna 2016, v ktorom mal byť vyslovený právny názor, že *„sťažovateľ bude mať v ďalších štádiách trestného konania podľa § 321 ods. 1 písm. a) Tr. por. v odvolacom konaní ako aj prípadne neskôr v dovolacom konaní prostriedky na účinnú obranu ním označených práv a vytýkanie ním uvádzaných porušení“*. V tejto súvislosti pripomína, že námietku spochybňujúcu zákonnosť obsadenia špecializovaného súdu v danej veci bol sťažovateľ povinný vzniesť aj vzhľadom na znenie § 371 ods. 4 Trestného poriadku, ktorý by mu v opačnom prípade znemožnil jej efektívne použitie v dovolacom konaní, a tiež že viazanosť právnym názorom iného senátu toho-ktorého súdu nie je v zákone upravená okrem prípadov, ak ide o právny názor nadriadeného súdu. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ právne uzatvára, že kumulácia v sťažnosti uvádzaných okolností odôvodňuje záver o porušení základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, ako aj požiadavky vyplývajúcej z obsahu práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

5. Pokiaľ ide o namietané porušenie práv zaručených čl. 13 dohovoru a čl. 2 protokolu sťažovateľ uvádza, že najvyšší súd napadnutým uznesením *«zasiahol do môjho práva na účinný prostriedok nápravy, ktorý mi bol vo vyššie citovanom uznesení sp. zn. I. ÚS 381/2016-13 prisľubom garantovaný aj samotným ústavným súdom, keďže jednak výslovne na stranách 51, 52 potom, čo som uspel v odvolacom konaní vyslovil, že súd I. stupňa nie je viazaný rozhodnutím odvolacieho súdu a zároveň ma svojim rozhodnutím dostal do tzv. „bludného kruhu“, v ktorom nemám reálnu možnosť rozhodnutie sťažnostného súdu, konkrétne senátu 2T, preskúmať v konaní pred ústavným súdom z dôvodu absencie právomoci a taktiež nemám reálnu možnosť preskúmať rozhodnutie v odvolacom konaní, keďže podľa názoru vyslovenom v uznesení 5 Ndt 3/2017 je odvolací súd viazaný názorom sťažnostného súdu.*

Samotná rozhodnutím sp. zn. 5Ndt 3/2017 priznaná možnosť preskúmať postup súdu a rozhodnutie v dovolacom konaní nespĺňa všeobecne uznané požiadavky adekvátnosti ani účinnosti, keďže nie je možné ho podať pred právoplatným rozhodnutím vo veci samej a odvrátiť tak výkon rozhodnutia založeného na nezákonnom a nespravodlivom súdnom konaní.

V konečnom dôsledku napadnuté uznesenie sp. zn. 5Ndt 3/0217 zasahuje aj do výroku odvolacieho súdu podľa § 325 Tr. por. a naruša princíp viazanosti súdu I. stupňa právnym názorom odvolacieho súdu podľa § 327 Tr. por., čím zasahuje do samotného práva na odvolanie.».

6. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd v danej veci takto rozhodol:

„Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 5Ndt 3/2017 zo dňa 09.03.2017 ako aj konaním, ktoré mu predchádzalo boli porušené základné práva sťažovateľa... na zákonného sudcu garantované čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako aj jeho právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 5Ndt 3/2017 zo dňa 09.03.2017 ako aj konaním, ktoré mu predchádzalo boli porušené právo sťažovateľa... na účinný opravný prostriedok podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ako aj jeho právo na odvolanie podľa čl. 2 Protokolu č. 7 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Podľa § 56 ods. 2, 3 písm. b) zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov zrušuje Ústavný súd Slovenskej republiky uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 5Ndt 3/2017 zo dňa 09.03.2017 a vec vracia na ďalšie konanie. V rámci povinnosti vec znova prerokovať a rozhodnúť je Najvyšší súd Slovenskej republiky viazaný právnym názorom Ústavného súdu Slovenskej republiky.“

II.

7. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

10. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

11. Z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy, je založená na princípe subsidiarity. Princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu.

Preto každá fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza uplatneniu právomoci ústavného súdu (II. ÚS 148/02, IV. ÚS 78/04, I. ÚS 178/04, IV. ÚS 380/04).

12. Zmysel a účel princípu subsidiarity treba vidieť v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy vecí nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Inými slovami, ústavné súdnictvo v individuálnych veciach je vybudované predovšetkým na zásade preskúmavania právoplatne skončených vecí (IV. ÚS 187/09). Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú (IV. ÚS 133/09, I. ÚS 341/09). Opačný záver by znamenal popretie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu, na ktorom je založená právomoc ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (III. ÚS 149/04). Inými slovami, sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je nástrojom ochrany základných práv nastupujúcich po vyčerpaní všetkých dostupných prostriedkov ochrany práv uplatniteľných v súlade so zákonom v systéme orgánov verejnej moci (IV. ÚS 62/08, I. ÚS 279/09).

13. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti opakovane zdôraznil, že trestné konanie od svojho začiatku až po jeho koniec je procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií pre ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní a taktiež aj zo strany súdov naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia (III. ÚS 75/05, IV. ÚS 76/05, I. ÚS 314/09). Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat' pochybenia znamenajúce porušenia práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu (II. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, IV. ÚS 76/05, IV. ÚS 220/07).

14. V tejto súvislosti sa žiada pripomenúť, že ústavný súd nie je alternatívnou, resp. mimoriadnou opravnou inštitúciou, ktorá môže nahrádzať úlohu všeobecných súdov, v danom prípade najvyššieho súdu, ktorý po riadnom opravnom konaní bude oprávnený vec

preskúmať aj v prípadnom dovolacom konaní. Podľa právneho názoru ústavného súdu preto nemožno akceptovať, aby napĺňanie úsilia o spravodlivé súdne konanie príslušným všeobecným súdom v danej veci nahradzoval ústavný súd svojím vstupovaním a ingerenciou do tohto dosiaľ neskončeného konania. Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľa až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť (IV. ÚS 322/09).

15. Napriek sťažovateľom uvádzaným argumentom ústavný súd zotrváva na názore, že jeho právomoc preskúmať konania a rozhodnutia všeobecných súdov možno uplatniť až po tom, ako budú na úrovni všeobecného súdnictva vyčerpané všetky dostupné právne prostriedky nápravy namietaných porušení označených práv. V danom prípade sa síce v rozhodovacej činnosti senátov najvyššieho súdu prejavujú rozpory na sťažovateľom namietané právne otázky, akou je hlavne otázka možnej predpojatosti vo veci konajúcich sudcov špecializovaného súdu z dôvodu ich konania a rozhodovania v trestných veciach vedených proti iným osobám o tých istých skutkoch (ktoré boli počas trestného konania vylúčené na samostatné konanie a medzičasom skončené právoplatnými odsudzujúcimi rozhodnutiami vydanými na základe uzavretých dohôd o vine a treste), to samé však nie je dostatočným dôvodom na zásah ústavného súdu do stále prebiehajúceho (a teda neskončeného) trestného konania vedeného proti sťažovateľovi. V tejto súvislosti pozornosti ústavného súdu neušlo, že najvyšší súd na túto v zásade nežiaducu situáciu vo vlastnej rozhodovacej praxi reagoval prijatím stanoviska trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. Tpj 11/2017 z 5. apríla 2017 na zjednotenie výkladu a aplikácie ustanovení § 18 ods. 1, § 31 ods. 1, § 257 ods. 5 až 8, § 334 ods. 4 a § 317 ods. 1 Trestného poriadku vo vzájomných súvislostiach v zásade konformného s právnymi závermi formulovanými v napadnutom uznesení. Vzhľadom na zjednotenie týchto výkladových problémov označených právnymi noriami preto možno predpokladať, že rozhodovanie konajúcich súdov v obdobných veciach (vrátane neskončenej trestnej veci sťažovateľa) bude v budúcnosti konzistentné a predvídateľné.

16. Pokiaľ ústavný súd v rámci svojej predchádzajúcej rozhodovacej činnosti (uznesenie č. k. I. ÚS 381/2016-13 z 8. júna 2016) v dôvodoch svojho rozhodnutia vychádzal zo svojho stabilného názoru korešpondujúceho s doktrínou minimalizácie jeho zásahov do konaní a rozhodnutí všeobecných súdov, a síce že v ďalších štádiách trestného konania v odvolacom konaní, ako aj prípadne neskôr v dovolacom konaní sťažovateľ bude mať prostriedky na účinnú obranu ním označených práv a vytýkanie ním uvádzaných porušení, žiada sa poznamenať, že uvedený názor je potrebné chápať ako možnosť sťažovateľa uplatňovaním opravných prostriedkov v budúcnosti zvrátiť pre neho neželaný vývoj napádaného konania a jeho výsledkov, a nie ako garanciu opakovaného súdneho prieskumu jednej konkrétnej námietky tým istým súdom (resp. na tom istom stupni súdnictva).

17. Vzhľadom na uvedené ústavný súd aj tentoraz konštatuje, že sťažovateľ bude mať v ďalších štádiách trestného konania k dispozícii právne prostriedky na účinnú obranu ním označených práv, o ktorých po ich uplatnení budú nielen oprávnené, ale aj povinné rozhodnúť vecne príslušné všeobecné súdy. Je nespochybniteľné, že aj napadnuté uznesenie (aj v kontexte prijatého zjednocujúceho stanoviska) nie je prekážkou vecného prieskumu meritórneho rozhodnutia o vine a treste sťažovateľa, ktoré bolo (alebo by v budúcnosti mohlo byť) v danej veci prijaté a v rámci prebiehajúceho trestného konania umožňuje naprávať zistené porušenia označených práv vrátane porušenia základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy (aj keď v rámci odvolacieho konania na základe iných dôvodov, než ktoré boli uplatnené už uvedenou námietkou zaujatosti).

18. Ústavný súd preto dospel k záveru, že prijatie sťažnosti sťažovateľa na ďalšie konanie by za týchto okolností bolo v rozpore s princípom subsidiarity, na ktorom je založená právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Inými slovami, nevyužitie niektorej z možností ochrany označeného práva nemožno nahradzovať sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý môže konať len vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú možnosť účinnej ochrany svojich práv (čl. 127 ods. 1 ústavy). Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosť

sťažovateľa odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. júna 2017